

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 16.01.2021
Published /Yayınlanma 31.03.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Ogur, Y. & Altunay ŞAM, E. (2021). Çocuk hikayelerinin değerler eğitimi açısından işlevi ve önemi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(67), 672-682.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2333>

Yakup OGUR

<https://orcid.org/0000-0001-9912-9581>

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Bölümü, Amasya / TÜRKİYE

Prof.Dr. Emine ALTUNAY ŞAM

<https://orcid.org/0000-0003-2140-3450>

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Amasya/ TÜRKİYE

ÇOCUK HİKAYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İŞLEVİ VE ÖNEMİ

THE FUNCTION OF CHILDREN'S STORIES IN TERMS OF VALUES EDUCATION AND IMPORTANCE

ÖZET

Eğitim kurumlarının en önemli birimi olan okulların en önemli hedeflerinden biri, öğrencilere bu bünyede temel değerleri kazandırarak, hayata hazırlayarak, bilinçli ve sorumluluğunun farkında bir yurttaş gibi hazırlamaktır. Öğrencileri bu hedefe yetiştirmede, temel özellikleri edindirmek gayesiyle, ilkökulda değerler eğitimi birçok derste örtük bir şekilde yer almıştır. Tüm bu hedeflere ulaşılabilmesi için öğretim programlarının düzenlenmesi ve ihtiyaç oldukça güncellenmesi büyük önem arz etmiştir.

Okullar, öğrencilere bilgi vermenin yanında erdemli bir vatandaş gibi yetiştirme ve şahsiyet biçimlerini kazandırma vazifesi olan kurumlardır. Bu bağlamda okullarda en az öğretim gibi eğitime de kıymet atfedilmelidir. İnsanın kıymeti değerleri mesabesinde şekil bulur. Eğitim yuvaları davranış edindirme veya davranışı istenilen tarafa evirme vazifesi görür. Bunu öğrencilerin benliğini var eden değerlerle yapabilmelidir. Değerler eğitimi, öğrenciye verilmesi gereken değerli olan davranış ve rol modellerine itibar etmesiyle eğitilmesini barındırır. Bundan dolayı okulun bütün çevresiyle her şeyiyle öğrencilere örnek oluşturacak biçimde ayarlanması gerekir.

Bu çalışmada, ilkökulda değerler eğitiminin verilmesinde hikayelerin önemi üzerinde durularak, değerler eğitimine yönelik çıkarımlara ve bazı önermelere yer verilmiştir. Araştırma, tarama modeli şeklindedir. Verileri toplanmasında doküman incelemesi yapılarak betimsel analiz yapılmıştır.

Öğrencinin zihin dünyasındaki değerleri somutlaştırmalarına gerçek hayata yansıtılmaları için hikayeler, örnek olay, drama vb. teknikler işlenebilir. Bilinçli bir değerler eğitimiyle eğitim yuvaları; sorumluluk, çalışkanlık, doğruluk, saygı, sevgi, aldatmama, nezaket gibi değerlerin bulunduğu bir alan olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, İlkokulda Değerler Eğitimi.

ABSTRACT

One of the most important goals of schools, which is the most important unit of educational institutions, is to prepare students as a citizen who is conscious and aware of his responsibility by gaining basic values in this body, preparing it for life. In raising students to this goal, values education in elementary school has been implicitly included in many lessons in order to acquire basic features. In order to reach all these goals, it is very important to organize the curriculum and update it as needed.

Schools are institutions that have the task of educating students like virtuous citizens and providing them with forms of personality as well as informing students. In this context, the value should be attached to education, just like education in schools. The value of man finds shape in the competition. Training slots serve to acquire behavior or evolve behavior to the desired side. It should be able to do this with values that create students' self. Values education includes education by respecting the behavioral and role models that should be given to the student. For this reason, the school should be arranged to set an example for students with all its surroundings.

Issue/Sayı: 67

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

In this study, the importance of stories in giving value education in primary school is emphasized, and inferences and some suggestions for values education are included. The research is in the form of a screening model. In the collection of the data, a descriptive analysis was made by making document analysis.

Stories, case studies, drama, etc. to reflect the students' realization of the values in the mind world to their real life. techniques can be processed. Education slots with a conscious education of values; It should be an area with values such as responsibility, diligence, truthfulness, respect, love, deceit, kindness.

Keywords: Value, Values Education, Values Education in Primary School.

1. GİRİŞ

Asıl gaye olan toplumun iyi eğitilmesi ve geliştirilmesi için en temelde toplumu oluşturan bireylerden başlamak gerekir. Şüphesiz bireye katılan her şey tüm yatırımların üzerindedir. Bir taraftan insan için lazım olan her çeşit maddi ihtiyaçlar giderilirken bir başka açıdan da direk insanın ve toplumun ruhi gıdalarını (sevgi, saygı, güven, hoşgörü, adalet, dayanışma...) karşılamak lazımdır. İnsanın doğumundan ölümüne değin farklı şekillerde süregelen eğitim yolculuğu, insanın en temel ihtiyaçlarındandır (Yaman, 2016). Bu bağlamda bütün bu değerlerin çocuğun ruhuna içirilmesi gerekmektedir. Bunun en kolay ve en kestirme yolu hikayelerle değerleri aktarmaktır. Çünkü insana yapılan bu yatırım onun maddi ve manevi, iç ve dış tüm ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Taşları bir arada tutan bir harç gibi; toplumu bir arada tutan yegâne unsur hikayelerle değerler eğitiminin verilmesi olacaktır.

Toplumlar çocuklarıyla kendilerini var ederler. Bu varlığı nitelikli bir şekilde devam ettirebilmek içinse çocuğun erdemli ve donanımlı bir birey şeklinde toplumda var olması, en temel bir seviyede de olsa nitelikli bir eğitim alıp kendini ispat etmesi kadar değerlidir. Birçok toplum ulaşmaya çalıştığı erdemleri yaşatmaya ve geliştirmeye çalışır. Sevgi, saygı, doğruluk, saygı, görgülülük, yardımlaşma, hakkı tutma, yer ve zaman fark etmeksizin takdir edilen özelliklerdir. Toplumsal düzenin ayakta durması amacıyla kuralları yerine getirmek yetmez. Bütün değerlerin, bir çatıda toplayıcılığına olan inanca da ihtiyaç her zaman bulunmaktadır. Bir diğer ifadeyle, insanlığa yaraşır değerler olmazsa toplumsal birliktelik devam etmez (Yörüköğlu, 2003).

Değerler eğitiminde somut fiillerle ilişkili olup bireyin çevresiyle olan etkileşiminde etkileyici bir şekil aldığı, böylelikle sevgi, saygı, dürüstlük, güven, özgürlük, doğruluk vb. değerleri barındıran birey somut fiillerinin erdemli birey yaşantı ve eylemleri haline geleceği irdelenip, her şartta değerlerin varlığını da düşünerek fiiliyata geçmenin yadsınamaz gerçeği üzerinde durulur (Kale, 2008: 14).

Türk eğitim sisteminde ilköğretimin hedef ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel prensiplerine riayet ederek, her Türk evladına nitelikli bir yurttaş olmak gayesiyle gerekli bilgi, beceri, davranış ve faydayı katmak; onu milli ahlak felsefesine uygun şekilde yetiştirmek ve her Türk çocuğuna ilgi, istidat ve kabiliyetleri açısından yetiştirerek yaşama ve eğitim hayatı için yetiştirmektir. Bu amaçla hareket ederek öğretmen ve idarecilerin öğrencilere bilgi ve beceri edinmesinin yanı sıra kişinin toplumsallaşmasında büyük bir rol oynayan değerleri de kazandırması önem taşımaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015).

2. DEĞER

Değer sözcüğü, Türkçe sözlüğünde “üstün ve yararlı nitelik” diye ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu [TDK], t.y., 483). Dürüst bir hayata kılavuzluk eden değerler, varılması gereken hedefler olup, olması gerekeni beyan ederler. Kişinin günlük hayatının işlevselliğine anlam katan ve onun hayatına değer atfeden gayeler, tercihler, kararlar ve davranışlarına rehberlik eden inançlar ve olgulardır (Erdem, 2003, 56; Özgener, 2004,126-127; Robbins,1994, 12).

Bir toplumu var eden ve onun kaliteli bir şekilde bir yaşam sürmesini sağlayan yegâne unsur değerlerine sahip çıkmasıdır. Değerler, insanın ve bulunduğu toplumun yaşamsal niteliğini ve iç huzurunu arttıran toplumun mutlu ve huzurlu olmasını esas alan ilkelere dir.

Değerler, tüm insanlığın dilediği, geliştirilmesi devam ettirilmesi dilenen ve evrensel geçerliliği olan kurallardır (Aydın ve Gürler, 2014). Eğitim kurumları yalnız zihinsel hedeflere varmayı değil insanı onurlandıran tüm değerleri, erdemleri kazandıran ve bunun için gerekli planlamaları yapan kurumlardır.

Değerler eğitimi hayat boyunca süregelen bir süreçtir. Aile kavramı, din kavramı, çevre, kitle iletişim araçları değerler eğitiminde ve onların davranışa evrilmesinde önemli olmasının yanında en temel vazife ve sorumluluk sistemli kurumlarının vazifesidir.

Değerlerle ilgili belirlenmiş bazı özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Değerler:

1. *“İçten bir güç olarak bireysel davranışları etkiler.*
2. *Hayatta iki arada kalma durumunda karar vermeyi kolaylaştırır.*
3. *Toplum ya da bireyler açısından benimsenen birleştirici kavramlardır.*
4. *Kişisel algı ve gerçeğin yorumlanmasını etkiler.*
5. *Davranışları düzenlemeyi sağlar.*
6. *Süreç içerisinde çeşitli değişkenlere ve kişilere göre değişebilir.*
7. *Birey veya milletlerin istek ve hedeflerini temsil eder.*
8. *Duygu yüklüdür, düşünce ve anlayışa yön verir, davranışlara kılavuzluk eder.*
9. *İnsan kişiliğinin etik, sosyo-ekonomik, zihinsel, politik, fiziksel, estetik, dinsel gibi çeşitli boyutlarını içerir”* (Kaltsounis, 1987; Milli Eğitim Bakanlığı, 2005, 87; Quisumbing ve Leo, 2005).

Davranış, insanın değerleri mesabesinde şekil alır. Değerlerle alakalı yapılan çalışmada, eğitim biliminde yayımlanmış olan kaynaklar incelendiğinde, özellikle “sorumluluk, eşitlik, adalet, özgürlük, hoşgörü, saygı, güdüleme, güven, bağlılık, özerklik, doğruluk, cesaret, saygı, kendine güven, hoşgörü, yardımseverlik, dürüstlük, sevgi, başarı” gibi erdemlerin daha çok kullanıldığı görülmektedir.

Çocuk yetiştirme, her zaman için en önemli konulardan olmuştur. Çocuğun davranışlarını değiştirmeye ilgili sayısız tavsiyede bulunulmuş ve etkili kurallar meydana getirilmeye çalışılmıştır. Çocuk yetiştirmeye bu denli önem atfedilmesinin nedeni, yetişkin birinin iyi veya kötü olarak değerlendirilmesinin köklerinin çocukluğuna dayanmasıdır (Montagu, 2000). Bu sebeple insan yetiştirme vazifesine atfedilen okullarda değer edinimine gereken önemin verilip, doğru ve düzgün bir tarzda uygulanması toplumsal iyi oluşumuz süreçleri noktasında çok büyük bir önem arz etmektedir.

Değerler eğitimi hayat boyu süregelen bir kavramlar bütünüdür. Aile eğitimi, din eğitimi, çevre, kitle iletişim araçları bir olgular bütünü olmasının yanında fiiliyata dökülmesinde önemli olmasının yanında en birincil vazife ve sorumluluk bilinci kurumsal eğitim organizmasının üzerine düşmektedir. Yalnız, etkili ve fiiliyata dökülebilen bir değerler eğitimi yolculuğunda diğer etkenlerin de değerler eğitimi desteklemeleri gerekmektedir (Altunay Şam, 2015).

Değerler eğitiminin, en tabii olarak yapılacağı yer olan okullarda hikayeler yoluyla kazandırılması mümkündür.

Değerler eğitiminin özellikle temel eğitimin verildiği ilkokulda, ilk defa düzenli bir çevreyle karşılaşan çocuğa karşı en önemli görev hikayeleridir. Çünkü hikayeler adeta bir bağlantı vazifesi görürler. Hikayeler çocuğa geçmişle gelecek arasında zaman yolculuğuna çıkarıp değerlerini öğrenip benimsemelerini sağlarlar.

Değer eğitiminde Türkçe etkinlikleri içerisinde yer alan hikayelerle çocukların değeri öğrenmeleri ve değerlerle ilgili mesaj çıkarmaları sağlanabilir. Hikaye öncesi sohbet ve hikaye sonrası tartışmalarda değerlere yer verilebilir (Neslitürk, 2013).

Son yıllarda okullarımızda değerler eğitimine yönelik çalıştaylarda önemli çalışmalar yapılmaktadır.

2010 yılında gerçekleştirilen 18. Milli Eğitim Şurası'nda değerler eğitimine yönelik şu ilkeler belirtilmiştir;

1. *“Öğretim programlarında, değerler eğitiminde değer edindirme yerine ulusal ve evrensel değerler birlikte düşünülerek bilinçlendirecek yaklaşımlara öncelik verilmelidir.*
2. *Değerin bir seçim olduğu ve toplumların benzer seçimlere sahip bireylerden oluştuğu vurgulanarak eğitimcilerde değer eğitimi sorumluluğu kazandırılmalıdır.*
3. *Öğretmen yetiştiren tüm programlara değerler eğitimine yönelik bir ders konulmalı ve sistemdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında değerler eğitimine yer verilmelidir.*

4. Ortak değerlerin vurgulanması ve değer farklılıklarının zenginlik olduğu bilincinin kazandırılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

5. Tüm eğitim-öğretim kademelerinde değerler eğitimine yönelik, STK'larla iş birliği yapılarak alan öğretmenlerinin ortak kullanabileceği program ve materyal geliştirilmelidir.

6. Değerler eğitimine, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile iş birliğine gidilmeli, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

7. Ödüllendirme kriterlerinde, değerler eğitimi açısından örnek davranışlar sergileyen öğrencilere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

8. Medya ve değerler eğitimi ilişkisi konusunda farkındalık kazandırmaya yönelik araştırma ve eğitim çalışmalarına önem verilmeli; bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

9. Öğrencilerin akademik başarıları yanında değerlerin oluşumunda önemli yeri olan duygusal, sosyal ve ruhsal zekâ gelişimlerine yönelik de yatırım yapılmalıdır” (MEB, 2010).

Bu araştırmada, değer eğitimi alanında tavsiye edilen yöntem, değerler bakımından çıkarımda bulunup düşünebileceğimiz kısa öykülerdir. Evrensel değerleri içeren, iyi ve güzel süreci için bilinç kazanmamıza yardım edecek olan hikayeler, çocukların fiiliyatlarına, onların dünyalarına yön çizerek, evrensel değerleri kazanmalarına ve fonksiyonel hale getirmelerine yardım edebilir. Hikayeler, ruhsal ve bedensel gelişimle ilgili, çok sayıda evrensel anlamı olan bir seviyeye gelip, çocukların bedensel, ruhsal ve her türlü ilerlemelerinde yadsınamaz eğitimsel bir araçtır.

Hikâye okumak veya dinlemek, içindeki kahramanların yükledikleri anlam ile süratli bir şekilde kahramanların yerine kendini koyup kişilik özellikleri itibariyle kendine uyumlu görünen bir kahramanla uyum sağlayabilmektedir. Hikâyelerdeki kahramanlarla özdeşleşen çocuklar doğru ve güzel davranışları çok kolay benimserler, adeta kahramanın rolüne girerler. Hikayenin bu rollerle inşası, okuyanın kendi hayat safahatında başkalarıyla olan etkileşiminin içselleştirilmesi olanaklı kılmaktadır. Hikâyenin eğitim açısından etken bir tarz olması, bu birliktelikten meydana gelmektedir.

Eğitiminin sevgi, saygı, affetmek, güven vb. erdemlerin okulda çocukların içselleştirilmesi için lazım olduğu düşüncesinden dolayı aynı fikri taşıdıkları, fakat “nasıl” sorusuna cevap vermekte ve fiiliyata koymakta problem yaşadıkları ifade edilebilir. Sınıflarda vuku bulan bazı problemlerde, öğretmenlerin çocuklara öncülük yapması ve çocukların olumsuz davranış ve fikirlerinin yerine pozitif bir düşünce edinmelerine olanak sağlar. Sevginin kıymeti ya da saygının erdemi nasıl kavratılır? Hayatımızdaki sıkıntılarla, ümitsizliğe düşmeden ve çocuğu güçlendirecek olanakları değerlendirip giderebilir miyiz? Okul içinde çocukların sıkıntılar sebebiyle bıkkınlığa düştükleri, savaş vermektен geri durdukları zamanlar olabilir. Bu çalışmada, eğitimcilerin bu anlarda öğrencilere rehberlik etmek için, çalışkanlığın değerine ilişkin yapacakları uzun bir konuşma yerine yukarıda anlatılan hisleri aktaracak bir hikâye anlatmaları çok büyük faydalar sağlayacaktır.

İlkokulda 6-12 yaşları, son çocukluk dönemini kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar somut işlemler becerisini kazanmakta, gerçekleri algılayabilmekte, kendi benliklerine ait imgeleri artık canlandırabilmektedir. Dolayısıyla bu dönemde yapılan bütün eğitim-öğretim etkinlikleri kalıcı olmaktadır. Okullarda değerler eğitimi birçok dersin öğretim programlarında yer almaktadır. Ancak en etkili ve doğrudan doğruya bu işi verebilecek hikayeler yoluyla çocukların dünyalarında yer edinip; düşünmelerini, irdelemelerini sağlamaları yönüyle çok büyük fırsatları taşımaktadır (Kaya ve Taşkın, 2016). Aslında hikâyenin insanlığın bütün bilgeliğini, gizli veya açık sıkıntılarını ortaya koyan etkin bir gücü bulunmaktadır. Bu sebeple eğitim bir nevi öykü anlatma ve anlama bilgisidir. Sevgi, saygı, hoşgörü, vb. temalar üzerine bina edilen öykülerin, öncelikle vicdani ve mizaç eğitimi bağlamında fayda sağlayacağı belirtilmiştir (Aydın, 2011: 5).

Bu öyküleri etkin bir biçimde anlatan ve çocukların yaşamında bilinç kazandıran öğretmenlerin, öğrencilere rehberlik misyonunu ve bir önder gibi düşünüleceği ifade edilebilir. Fakat hikayelerin anlatımındaki tesir kadar hikayelerin belirlenmesinde de bazı kıstaslara dikkat etmek gerekir.

Unkovich (2011), bu özellikleri şu şekilde ifade etmektedir (Akt. Kasapoğlu, 2013):

1. “Canlandırıcı ve yönlendirici hikayeler seçilmelidir. Seçilen öyküler, öğrencileri hayat, sevgi, umut üzerine düşündürmeli, hatta umutsuzluğa çözüm bulmalıdır.
2. Gerçek hikayeler her zaman yapılabilir, gerçekleştirilebilir olmalıdır. Öğrenciler, başkalarından, amaçlarına ulaşabileceklerini ve engellerin üstesinden gelebileceklerini duymak isterler.
3. Hikâye tercihi öğrencilerin duygularını rahatça ifade edebilecekleri, kendilerini güvende hissedebilecekleri bir sınıf ortamı sağlanmalıdır. Bu onları hayatta mücadelede güçlendirir.
4. Fiilleri ve etkilerinin gösteren hikayeler seçilmelidir. Hayat dersleri öğüt veren bir yetişkin ya da vaazdan çok, iyi bir hikâyeden öğrenilir.
5. Hayatta karşılaştıkları sıkıntılarla ilgili olduklarında öğrencilerin hikâyeyi benimsemesi daha kolay olur.”

Eğitimde yalnız bilişsel öğelere değer verilirse, okulun asıl hedefinden uzaklaşmış olur. Okulda değerleri kazandırmanın yöntemlerinden biri de türlü değerlerin yansıtıldığı bir çok hikaye kullanılmasıdır. Somut olmayan özellikler barındıran değerler, verilen hikayelerden faydalanılarak çocukların zihin dünyasında yer edinebilir. Değerleri kazandırmak için bu tür öyküler, iyiyi ve güzeli bulmak için analiz ve sorgulama kabiliyetlerinde mesafe kat etmeye olanak sağlayabilir. Fakat hikayelerin verilmesi sırasında ses tonlamalarına, vurgu ve telaffuza dikkat kesilmek ve hikâyenin tesirini arttırmak önemlidir. Sınıflarda değerler eğitimi bünyesinde, evrensel prensiplerin ve tutumların öneminin ifade edilmesi gerekir. Sınıfta insana yaraşır bir şekilde değerleri esas tutarak verilen değerler eğitiminde, kişiye has erdemlerin sorumluluğunu almak ve işlemekten de öte, çevresel etkenleri, bulunduğumuz yöreyi ve dünyayı daha yaşanabilir hale getirmek sorumluluğu da çoğunlukla işlenebilmelidir. Sınıfta bilişsel başarı kadar, değerlerin yerleşmesinde mutlak önem arz eden his ve fikir dünyalarına yönelik de çalışmalar yapılmalıdır.

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Değerler eğitimiyle alakalı elde edilen çalışmalarda en çok bahsedilen konulardan biri de bu minvalde işlenen hikâye, çizgi film, çizgi karakterlerine benzer yöntemlerin hem değerler eğitimi bakımından analiz edilmesi hem de bunların değerler eğitimine etkisiyle alakalıdır. Bu tarzda yirmi çalışma bulunmuştur. Bu çalışmada, bu çalışmalardan birkaçına değinilip, genel anlamda ortak bahsedilen hususlar üzerinde durulacaktır.

Bu çalışmalarda hikâyelerin, Milli Eğitimin tavsiye ettiği yüz temel eserin, atasözlerinin, değişik yazarlar tarafından incelenmiş eserlerin değerler eğitimi bakımından değerlendirilmesi ve değerler eğitimine olan katkılarına bakılmıştır. İnsani ilişkilerde çocukların kendilerini ifade etme ve geliştirmesi için yalnızca ders materyallerinin yetmeyeceğini ifade eden bir çalışmada bu alanda çocuk edebiyatının da önemli bir görev üstleneceği ifade edilmiştir ve Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla işlenen 21 değer Osman Yalçın tarafından yazılan hayvan hikâyelerinde ne kadar bulunduğu araştırılmıştır. Çalışmanın nihayetinde hayvan hikâyelerinde, İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından belirlenen değerler eğitimi ilkelerine gerektiği kadar yer verildiği sonucuna varılmıştır (Selek, 2014).

Arpacı (2006), “Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde, Sevim Ak’ın 17 çocuk kitabı değerlendirilmiş, ayrıca bu kitaplardaki iletilerle iletilerin verilmiş şekli analiz edilmiştir.

Karakuş (2006), “Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi” adındaki yüksek lisans tezinde, Ankara Kızılcahamam ilçesinde bulunan 9 okuldan 360 çocuğa bilgilendirici, öyküleyici ve şiir alanlarında değişik parçalar okutulup anlamaya dayalı sorular yönlendirilmiştir. Bu tarzda elde edilen verilerden çocuğun okuma yetisinin alt yapısının ailede oluşturulduğunun, çocuklara yönelik kitap seçiminde gerek öğretmenlerin gerekse ebeveynlerin çok bilinçli olmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Değerler eğitiminde hikâyeleri bir aktarım şekli olarak değerlendiren Kasapoğlu (2013) çalışmasında çocuklar, eğitici hikâyeler yardımıyla; hikayeleştirilmiş olarak verilen, esasında gündelik hayatla alakalı kavram ve hadiseleri, gözden geçirme, analiz süreçlerinden geçirme ve şahsi düşünceleriyle beyan etme olanağı bulabilmektedirler. Bu süre zarfında, iç dünyalarını etrafıca analiz edip, şahsi olarak yetersiz gördükleri alanlarda ruhsal yolculuklarını bitirebilirler. Bu yöntemle, çocukların gerek okul içi gerekse okul dışı bütün iletişim alanlarında, onlara kendilerine yüklenen iyi insan olma misyonuyla hareket etme görev ve sorumluluğunu içselleştirebilir.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modeli şeklindedir. Tarama modeli, geçmişte veya günümüzde bulunan bir durumu olan şekliyle betimlemeyi ifade eden araştırma biçimidir. Çalışmaya konu olan vakıa, şahıs veya nesne kendi şartlarında ve hiç değişmeden tanımlanmaya çalışılır. Herhangi bir şekilde onları değiştirme, tesir etme çabası bulunmaz. Anlaşılacak istenen şey vardır ve ortadadır. Önemli olan mantıklı bir şekilde “gözleyip” seçebilmektir (Karasar, 2011). Bu nedenle, bu çalışmada “İlkokul düzeyindeki hikayelerin değerler eğitimi açısından” hikayelerde geçen değerler incelenecektir.

4.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler doküman incelemesiyle ortaya konulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı araç ve gereçlerin çözümlenmesini barındırmaktadır. Bu inceleme, bir araştırma problemi hakkında sınırlı bir zaman seyri içerisinde ortaya konulan dokümanlar veya ilişkili olduğu konuda birçok kaynak tarafından ve farklı aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman diliminde çözümlenmeyi gerektirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada doküman incelemeleri, hikâye kitaplarında yer alan değerlerin içerik ve eğitsel bakımdan çocuğa görelilik açısından incelenmesiyle elde edilecektir.

4.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler, betimsel olarak ortaya konacaktır. Betimsel çözümlemede, doğrudan alıntılara çok fazla yer verilir. Bu tür çözümlemede gaye, ele geçen bulguları düzgün ve yorumlanmış bir tarzda okuyucuya vermektir. Bundan dolayı elde edilen veriler, önce düzenli ve açık bir şekilde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, sebep sonuç ilişkileri incelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu bağlamda çocuk hikaye kitaplarında bulunan değerler işlevi ve önemi açılarından incelenip yorumlanacaktır. Araştırmada kavramsal alt yapı kurularak daha sonra değerler eğitiminin verilisinde hikayelerin rolüne değinilmiştir. Araştırmada kavramsal alt yapı kurularak daha sonra değerler eğitiminin verilisinde hikayelerin rolüne değinilmiştir.

5. BULGULAR

Bu çalışmada çocuk hikayelerinin değerler eğitimi açısından işlevi ve önemi üzerinde durulmuştur. Değerler eğitimi verilirken hikayelerin ne kadar önemli bir yerinin olduğu ve erdemleri kazandırma noktasında birçok yönden fayda sağladığı görülmüştür.

Okulda değerler eğitimi bünyesinde, tüm insanlığı ilgilendiren konuların irdelenmelidir. Okulda insanlığı yücelten kuralları esas alarak uygulanan bir derste, bireysel değerlerin farkındalığını barındırmak ve fiiliyata geçirmekten öteye geçilerek gerek kendi dünyasını gerekse çevresine karşı dünyayı daha yaşanabilir kılmak için bu konular üzerinde çokça düşündürülmelidir çocuklar. Öğrencilerin bilişsel başarılarına ek olarak, değerlerin var olmasında mutlak yeri olan duygu-durum ve psikolojik zeka olarak ilerlemelerine de olanak tanınmalıdır (Kasapoğlu, 2013).

Okullarda değerler eğitimi çatısında, ilkokul çağına uygun çocukların anlayabileceği ve onları sıkımayacak bir atmosfer oluşturarak içsel dünyalarını hoşnut edecek, yeri geldiğinde eğlendirecek tarzda hikayeler sunularak olumlu ve istendik yönde davranış değiştirme esas olmalıdır. İncelenen iki hikâye üzerinden değerler eğitiminin verilisinde en temel yöntem olarak kısa hikayelerin etkili görüşü benimsenmiştir.

İlköğretim dönemi (6-12 yaşları) öğrencilerinin biyolojik ilerlemelerine dikkat edildiğinde; dil gelişiminin ilerlediği, soyut kavramların yerleştiği ve anlaşıldığı, üç boyutsal şeylerin fark edildiği, ailenin dışında da bir iletişim ağına yöneldiği, ebeveyninden kazandığı değerlere ek olarak kendi değerlerini oluşturma çabasına girdiği gözlenmektedir (Sever, 2015).

Çocuklar okula ayak basmakla birlikte, doğal olarak kitapları eline alıp okumaya ilgi duyarlar. Çocuk bu dönemde özellikle okuma ve yazmayı daha iyi öğrenmesine yardımcı basitçe hazırlanmış ve gelişim özelliklerine uygun hikaye kitaplarını daha çok sever ve kabullenir. Bu dönem çocukların değerlerini edinmelerini ve gelecek dönemlerde de kitap okuma alışkanlığını devam ettirebilmesi için kritik yaşlar

olması nedeniyle de seçilen kitapların azami derecede özellikli olması ve rastgele seçilmemesi gerekmektedir (Sever, 2015).

Ustaoglu'nun 2006'da yayımlanan çalışmasına göre, kıssadan hisse kavramını ifade eden hikâye ve masallara sahip söylemler diğer bir deyişle toplumun gelenekleriyle, görenekleriyle, inancıyla, sosyo-kültürel ve ekonomik dünyasına ayna tutan birçok mesajla birlikte kültürün nakledilmesi ve devam etmesinde de büyük bir işlev görmektedir. Bu söylemleri okuyan çocukların anlam dünyalarını, doğruluktan sapmamak, adaletli tavır sergilemek, yılmak yerine mücadeleci olmak ve sorgulayıcı düşünce yapısıyla çevrelenecektir. Hikâye ve masalların eğitimdeki faaliyetiyle beraber düşünüldüğünde, iyiyi benimseme, doğruya ve güzele sahip çıkma sosyal ve psikolojik noktadan etkilenme, sorumluluk kazanımını yapılandırma çocuklar üzerindeki etkisinin yadsınamaz olduğu görülmektedir.

Okulda ve sınıfta yaşanan birçok problemi, krizi fırsata çevirmek için saatlerce nasihat vermek yerine, örneklerini verdiğimiz şekilde, kısa bir hikâye ile karşdakinin anlam dünyasına girilebilir ve rencide etmeden etkili bir hikaye ile olay tatlılığa bağlandığı ifade edilebilir.

5.1. Bütün Çocuklar Saçlarını Kazıttı

“Indiana eyaletinin küçük bir şehrinde hayatını sürmekte olan, on iki yaşındaki Brain'in kafasında bir hasar olduğu fark edilmişti. Bunun için radyasyon yöntemiyle kemoterapi yapıyordu. Bu hastalığın sonucu olarak saçları dökülmüş ve kel kalmıştı. Epey bir aranın ardından yine okula, arkadaş ortamına girmek, Brain'a çok zor geliyordu. Okul açıldığı gün “Anne, arkadaşlarımla en son vedalaştığımda saçlarım vardı. Şimdi ben bu dazlak kafayla onların arasına nasıl gireceğim” dedi. Annesi, “Sevgili Brain arkadaşlarının seni anlayacağından hiç kuşku yok. Hiçbirinin senle alay edeceğini düşünmüyorum” diye onu sakinleştirmeyi denerdi.

Sınıfını ve arkadaşlarını çok seven Brain annesinin bu sözleriyle azıcık da olsa sakinleşmişti fakat yine de endişeliydi. Ancak annesiyle beraber okula gidince, sınıfa ayak bastığında ilginç bir sürprizle karşılandı. Brain'in sınıfındaki bütün erkek öğrenciler, Brain kendisini olumsuz hissetmemesi için saçlarını kazıttı.” (Çankırlı, 2015:140)

Örnek verecek olursak bu hikâyede de çocuğun iç dünyasına etki eden büyük bir olayın diğer arkadaşları tarafından nasıl hoşgörü ve anlayışla karşılandığı görülmüştür. Basit bir hikâye saatlerce anlatılabilecek bir konuyu öz bir şekilde verdiği görülmüştür.

Bağcı (2013), çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklara hitap eden kitapların değerler eğitimi açısından değerlendirmesini yaptığı çalışmada 44 kitap analiz etmiş ve sonuç olarak; etkisel olarak oluşturulmuş hem çocuk kitaplarının hem de çocuk yazarlarının kitaplarının değerler eğitimi bakımından birçok yönden eksikliğinin bulmuştur. Bu kitapların yekdiğerine göre olumlu tarafları bulunmakla birlikte, olumsuz yönleri de mevcuttur. Bağcı'ya göre bu bakış açısıyla analiz edilen kitapların biri diğerinin eksikliğini giderdiği düşünülmektedir.

Örneğin, Ömer Seyfettin'in (2005) “Kaşağı” isimli öyküsünde, hikâye kahramanının dile getirdiği bir yalan nedeniyle kardeşinin hayatının son bulmasına neden olduğunu ve kahramanın üzüntü ve pişmanlık duyduğunu hissettiğini anlayan çocuk, empati yapacak ve tüm benliğiyle yalancılığın ne kadar olumsuz sonuç verdiğini hissedecektir. Böylelikle yalanın birinin hayatının son bulmasına neden olacak kadar berbat bir fiil olduğunu idrak edecek ve yalandan o nispette uzak kalacağı verilen bu hikâye ile görülmüştür.

Yine Ömer Seyfettin'in küçüklük hatıralarını ifade ettiği “Ant” isimli hikâyesinin kahramanı “Mıstık” yazarla küçüklük dostudur. Bir gün beraber okuldan eve dönerken kendilerine saldıran kuduz köpekten arkadaşını korumak için köpekle yaka paça olur ve yara alır. Hasta olur. Çok geçmeden de ölür. Dostu için Mıstık'ın giriştiği bu büyük özveriyi okuyan veya dinleyen çocuklar, arkadaşlık, fedakârlık, başkasını kendine tercih etme hissiyatının ne denli önemli olduğunu hikâyenin verdiği temadan ulaşılmıştır. Böylelikle günümüz hayat tarzının getirdiği bireyselliğin bir sonucu olan yalnız kendini düşünmenin kötülüğünü; buna rağmen diğerkamlik, doğruluk, dostunu öncelemenin ne kadar önemli bir değer olduğunu ruh dünyalarında içselleştirebileceklerdir.

Günümüz eğitim modelleri, bilgiyi nasıl ezberleyeceklerinden çok onu nasıl elde edeceklerini kavratarak, bu olguyu eğitimin en temel düşüncesi haline getirmeyi amaçlamaktadır. Bu şekilde bilgiye

bireyin bizzat ulaşmasına olanak tanıyan öğrenme stratejileri ve öğretim yöntemlerinin güncellenmesini doğurmuştur (Kaf, 2000'dan akt. Kasapoğlu, 2013).

Uzun ve yorucu işlemlerden sonra elde edilecek bir davranış değişikliği için en kısa yoldan hikayeler bu işi sağlamaktadırlar. Bunun için de öncelikle yapılması gerekenleri şöyle özetlemek gerekir: İçeriği düzenlerken veya sınıfta içerik oluşturup sunulurken, öğretmen çocukların düzeylerini ve geçmişten getirdiklerine de dikkat ederek, eski tecrübeleriyle ilişkiler edinmeli, yenileri eklenerek inşa edilmelidir. Öğretmen etkinliklerden çocukların neleri öğrenebileceğini seçip, bunların ileride ne gibi faydalarının olacağı üzerinde durup, varsa eksikliklerini tamamlayarak ve öğrencilerin iş birliği içinde çalışmalarını olanaklı kılarak, öğrenme düzeylerini çok iyi bir hale çevirebilir (Borophy, 1999'dan akt. Kasapoğlu, 2013).

Çakar (2007), hikâye dinlemek öğrenciler açısından oynamaktan farksızdır. Hikâye de çocuğu zamanın ve mekânın ötesine taşıyarak yolculuk yapmasına olanak tanır. Çocuklar, hikâyenin kahramanları ile üzüntüsünü, heyecanını, mutluluklarını yaşar ve bu duyguların farkına varır. Kişileri kendi gibi bilir, iyi insanlarla arkadaş olup kötülerden nefret eder. Hikâyedeki geçen hayattan gerçek kesitler ona rehberlik eder. Hikâyeye, olay örgüsü olarak yaşamdan beslendiği ölçüde okuyucusuna rehberlik eder, onu gerçek yaşam şartlarına hazırlar. Bu sebeple hikâyeye, eğitimin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiş ve her daim kendisinden faydalanıldığı görülmüştür. Özetle edebi bir çeşit olarak hikâyenin katkıları, diğer türlerde olduğu gibi çocuklara kitap vesilesiyle ulaşan faydalardır. Bu noktadan hareketle talebeyi kitapla buluşturur. Bu açıdan hikayelerle değerler eğitimi kolaylıkla aktarılabilir ve kahramanlarla can bulacak ve çocuğun içsel dünyasında yolculuk yapmaya her zaman çıkacaktır.

Değer edindirme süreçlerinden değer analizi ve değer telkin etme yöntemlerinden en uygun olanı değer analizi olduğu savunulmaktadır. Çünkü hikayeler çocuğun yorum kabiliyetini geliştirerek, düşünmesini sağlayarak ve en sonunda onu sahiplenmesini sağlamaktadır.

Dilidüzgün (2018), hikayeler yoluyla evrensel değerlerin öğrencilere rahat bir şekilde kavratılabileceğine, kazanımların yenilenmesiyle de eğitimde daima işlevsel olabileceğine dikkat çekmiştir.

Bilgiler, çocukların duygusal tarafına varınca davranışa dönüşebilmektedir. Çocuğu duygusal olarak, sözcüklerden daha çok tesir eden hikâyeler, çocuklarda istedik yönde davranış edinmelerine olanak sunmaktadır.

Var olanın değil asıl olması gerekenler üzerinde fikir edindiren hikâyelerde; varılmak istenen gayeler, gerçekleşmesi arzu edilen değerler, uluslarca içselleştirilmesinin arzu edilip desteklendiği davranışlar gerçek hayatta kendilerine rehberlik edecek unsurlar, pratik tarifler çocuklara kolaylıkla ulaştırılır.

İyi insan olma noktasında çocuğa yön verme vazifesi gören öğretmenler; sınıfta olan hadiseleri kendi fikirlerinin dışında bırakmak kaydıyla, çocukları düşünmeye yönlendirerek neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu düşünmelerini ifade ettirebilirler. Dersin kazanımları bağlamında yaşanmışlıklardan ders alarak, çocukların sorgulama ve iyiye ve güzele varma becerilerine fayda sağlanabilir. Çoğu insan çocukların yetiştirilmesi ve her açıdan ilerletilmesi vazifesini üstlenmiş olan "okul" olarak adlandırılan sistemde, "iyi" ve "doğru" ifadelerine lazım olan vurgunun olmamasından dem vurarak, ahlaki yapının öğrencilerle alakalı eğitimcilerin şahsi olanakları ve özellikleriyle yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Hal böyleyken eğitim ve okul paradigmasının içinde etik bir algı bulunmaktadır. Toplumda istedik yönde insan kaynağına ulaşmak için ve bunu hem sistemli hale getirmek hem de kalıcı hale getirmek için etik bir değerler silsilesi oluşturulmadır. Sorumluluk, sevgi, saygı, güven, adalet, yurttaşlık bilinci gibi temel değerleri destekleyen bir etik çalışmanın eğitim kurumlarında yerleştirilmesi ve çocukların mizaç ve huy eğitiminin üzerinde durulması beklenmektedir (Aydın, 2003: 190).

Değerlendirilen hikayelerden, kısa süre içinde uzun uğraşlar vermeden çocuğun istedik yönde davranışlarının değiştirilmesi için en etkili yöntemin kısa bir hikâyeye okuyarak başarı elde edileceği anlaşılmaktadır.

6. SONUÇ

Uluslar için eğitim ve öğretimin gerekliliği yalnızca bilgilendirme noktasından ibaret değildir. Eğitim, insanlara değer aşılama açısından da etkili bir silahtır. Değerler insanlar arasında iş bölümü ve toplumsal dayanışma konusunda da etkili bir yere sahiptir. Bu bakımdan toplum hayatındaki ilişkileri ve

etkileşimleri daha içten ve nitelikli bir sayfaya taşıyarak toplumsal yaşamın sürekliliğini sağlar (Tillman, 2000).

Toplumun en küçük yapı birimi olan ailenin ve aileden sonra en büyük görevi üstlenen okulların, değerleri özümsetmek noktasında yol göstericilik vazifesi göz ardı edilmemelidir. Eğitimin amaçlarına baktığımız zaman, toplumsal yapı olarak bu görevleri içselleştirdiğimizi görürüz. Okullar, yalnızca derslerin öğretildiği bir yapı olarak benimsenmemiştir. Tüm bunların dışında okullar, erdemli bir kişiliğe sahip olma, hem bireysel hem de toplumsal açıdan saygı kavramını gözetme, kendini ve tüm insanlığı sevme gibi çeşitli değerlerin aktarıldığı eğitsel platformlar olarak gösterilmiştir. Tüm bu detaylar ışığında irdeleyecek olursak okulların esas olarak iki ayrı hedefinin olduğu belirtilebilir. Bu hedefler: Akademik başarı ve değerler eğitimi benimsemiş kişilerin çoğaltılmasıdır (Ekşi, 2003: 79). Ne var ki mevcut eğitim öğeleri, öğrenim aşamasında sadece bilişsel alanın ilerlemesine katkı sunmakta, duyuşsal ve devinışsel tarafları eksik bırakmaktadır (San, 1990).

Okullarda gittikçe artış gösteren öğrenci problemleri, eğitimin bu konuda birçok bakış açısına ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. Velilerin milli ve manevi değerler yerine okullarda daha çok öğretimsel hedeflere yönelik olarak gerek idarecileri gerekse öğretmenleri bu konuda sıkıştırılmaları eğitimi geri plana itmektedir. Halbuki, akademik gelişimin, analizlerle sonuçlandırılması, kaliteli özelliklerin arka planda kalması baş gösterebilir. Yaşamdaki gerçekleri çocuğun anlayabileceği somut zihinsel aktiviteye çevirebilme ve bu sayede ilerde kendisine lazım olabilecek bir meslek edinip hayatını idame ettirebilmenin yanında nitelikli bir insan olma vazifesini de göz ardı asla etmemelidir okullar. İnsana yaraşır değerleri, içselleştirmiş, toplumsal bütünlüğe katkı sağlayabilecek hikayelere öncelik verilmelidir. Aksi halde sadece kendi çıkarlarını benimseyen, kendisine ve topluma fayda sağlamayan, sorumluluk duygusundan uzak kişilerin çoğaltılması toplumu huzursuz etmektedir. Toplum topyekûn, eğitimin hedefini; “kaliteli bir okula yerleşme”yi hedeflemektedirler. Bu sebeple derslerin içinde değer kazandırmak için yapılacak faaliyetleri zaman kaybı olarak görebilmektedirler. Dolayısıyla gerek okullar gerekse öğretmenler bu çerçevede ter dökmektedirler.

Öğretmenlerin mevzuatta belirtilen hedefleri ıskalamadan, öğrencileri faydalı bireyler olarak yetiştirip, değerleri ve değer yapılarını, amaca hizmet edecek şekilde kesinlikle uygulaması gerekmektedir. Hayat boyu insanlara diğer insanları tahlil etme olanağı veren hikâye anlatım yöntemi, değerler eğitiminde kullanılabilir en etkili bir yöntemdir. Tüm insanlığa ait değerleri kapsayan, doğru yanlış, iyi ve güzel kavramı hakkında bilinç kazandıran öyküler, öğrencilerin hareketlerine, düşünce yapılarına kılavuzluk ederek, ruh dünyalarını imar etme yolunda içsel yolculuklarını tamamlayabilmelerine en kısa yoldan ulaşmalarına fayda sağlamaktadırlar. Toplumda gittikçe artan yozlaşmış davranışlara rastlanılmaktadır. Bunu elde etmek için hikayelerin okulda her dersin kazanımı içinde zevkli, etkili ve dikkat çeken misallerle aynı anda temsili olay hikayeleriyle çocuklara verilmesi gerekmektedir.

Değerleri analiz edip içselleştirmek, tutum, ilgi ve davranışlarımızla göstermek asıl hedefimiz haline gelirse, daha bilinçli bir değer eğitimi sisteminden bahsedebiliriz. Lakin bütün derslerin içeriğinde değer kavramını işlemek için, tüm bunları hayat felsefesi diye kabul eden, önemini bilen ve öğrencilere aktarmasını becerebilen öğretmenlere gereksinim duyulmaktadır. Öğretmenlerin, değerler eğitimi sisteminde, stratejilere dayalı yollara dair bilinçlenmelerine yardımcı olacak hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler gerçekleştirilebilir. Öğrencilere, eğitsel yönü kuvvetli olan öyküler aracılığıyla ders içinde ve dışında ek yönergeler verilmeli teşvikler yapılmalı; hikayeleştirilmiş olayların kendilerine sunulan, gerçekte hayatla alakalı olgu ve durumları, irdeleme, değerlendirme ve kişisel fikirleriyle belirtme olanağı elde etmektedirler. Bu zaman dilimi zarfında, kendi eksikliklerini görüp, hangi konuda ihtiyaç duyuyorsa oraya odaklanıp eksikliklerini gidermeye olanak tanımaktadır. Bu şekilde, öğrencilerin hem kendisi için hem de çevreleri için bilinçli ve şuurlu birer insan olmak için gereken donanımı elde edebilirler. Sözünde durmak, doğruluk ve dürüstlük, iyilik etmek, nezaket, özrünü kabullenme, vicdanlı bir kişiliğe sahip olmak, prensiplerine bağlı bir hayat sürmek gibi değerleri hayatının ana felsefesi olan bireyler, sağlam temelli toplumsal varlıkların varlığına yol açar.

KAYNAKÇA

- Altunay Şam, E. (2015). Değerler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (47-63)*, 8-10 Mayıs 2015, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Aydın, A. (2011). *Eğitim hikayedir*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş. A. (2014). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Bağcı, E. (2013). *Çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklar için yazılmış eserlerin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Çakar, A. (2007). *Din ve ahlak eğitiminde hikâyenin kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Çankırlı, A. (2015). *Hikayelerle değerler eğitimi*. İstanbul: Uğurböceği Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını: Yazın eğitimine atılan ilk adım*. İzmir: Tudem Yayınevi.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 79-96.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi*, (1), 55-72.
- Gündoğan, A. O. (2012, Aralık). Ahlaki hayatımızın kaynağında toplumculuk–bireycilik tartışması. *Bilgi ve değer sempozyumu*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Kale, N. (2008). *Nasıl bir değerler eğitimi* (Cilt 9). Ankara: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayın Organı.
- Kaltsounis, T. (1987). *Teaching Social Studies in the Elementary School the Basics for Citizenship*. Englewood Cliffs, New Jersey <http://www.swarthmore.edu/socsci/kgergen1/text3.html>, Narrative, Moral Identity and Historical Consciousness: a Social Constructionist Account. KENNETH J. Gergen, 25.12.2001.
- Karakuş, I.Ş. (2006). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değer eğitimi ve hikayeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 43 (198), 97- 109.
- Kaya, M. ve Taşkın, O. (2016). Okulda değerler eğitimi. M. Köylü (Ed.), *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* içinde (s. 131-157). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2010). 18. Milli Eğitim Şurası Kararları. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02_113646_18_sura.pdf, Erişim: 01 Temmuz 2020.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2015). Milli Eğitim Temel Kanunu. http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/12_Yillik_Zorunlu_Egitime_Yonelik_Genelge.pdf. Erişim: 01 Temmuz 2020.
- Montagu, A. (2000). *Çocuklarınıza ahlaki değerleri nasıl kazandırabilirsiniz?* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özgener, Ş. (2004). *İş ahlakının temelleri yönetsel bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Quisumbing, L., & De Leo, J. (2005). *Learning to do: Values for learning and working together in a globalized world. Network for International Education and Values*. Bonn, Germany.
- Robbins, S. (1994). *Örgütsel davranışın temelleri*. (Çev. S. A. Öztürk) San Diego State University: Prentice-Hall Internaional, Inc.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (3), 572-582.
- Selek, M. (2014). *Osman Yalçın'ın Hayvan Hikayelerinde Değerler Eğitimi*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat* (8. Baskı). İzmir: Tudem Yayınevi
- Seyfettin, Ö. (2005). *Ömer seyfettin bütün eserleri*. İstanbul: Bilgi Yayınevi
- Şişman, M. (2000). *Eğitimde mükemmellik arayışı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Türk Dil Kurumu [TDK] (t.y). *Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr>. Erişim: 01 Temmuz 2020
- Tillman, D. (2000). *Living values activities for young adults*. New York: Health Communications Inc.
- Ustaoğlu, P. (2006). *Ömer seyfettin'in hikayelerinde çocuğa görelilik açısından olumluluklar ve olumsuzluklar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.